

Hivatás- és pályamotiváció a Kárpát-medencei pedagógusjelöltek körében

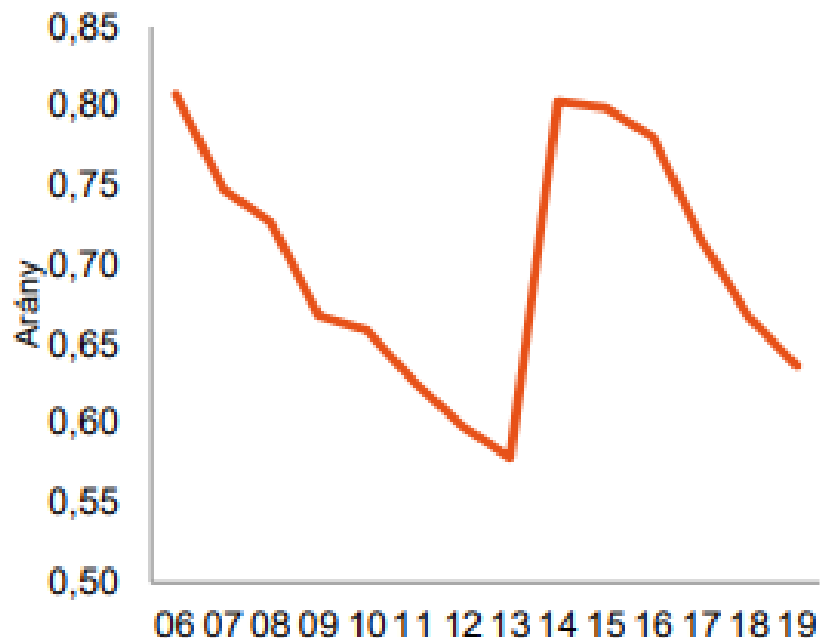
Dr. Szontagh Pál

14. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia

Kaposvár

2021. szeptember 2—4.

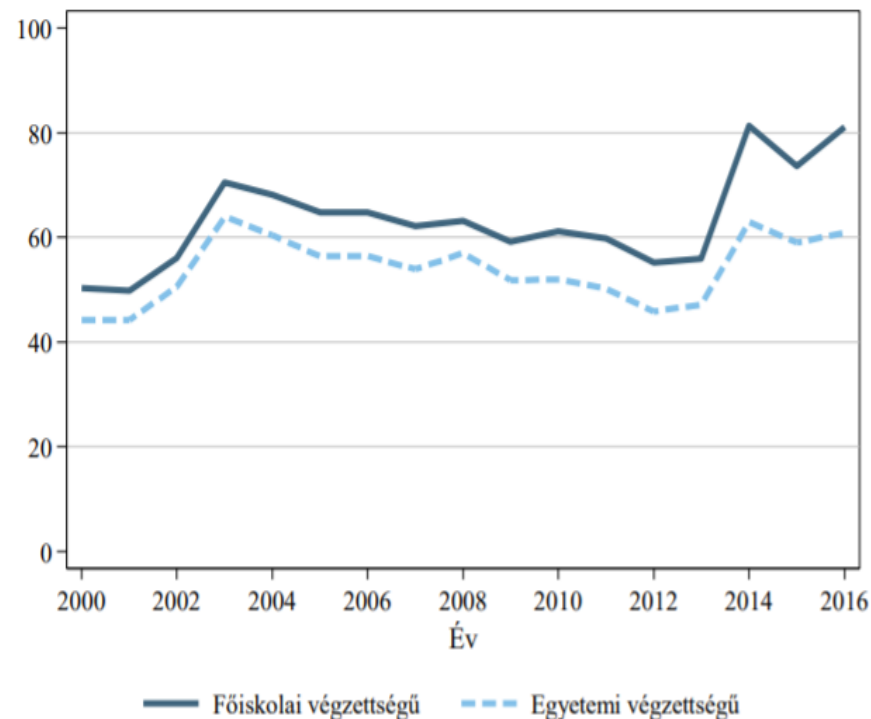
Az átlagos tanári fizetés a nemzeti bruttó átlagbérhez képest

(1) A kezdő és a 10 éves tapasztalattal rendelkező, alapszintű és mesterszintű végzettséggel rendelkező tanárok átlaga

Forrás: KSH, költségvetési törvények, köznevelési törvény

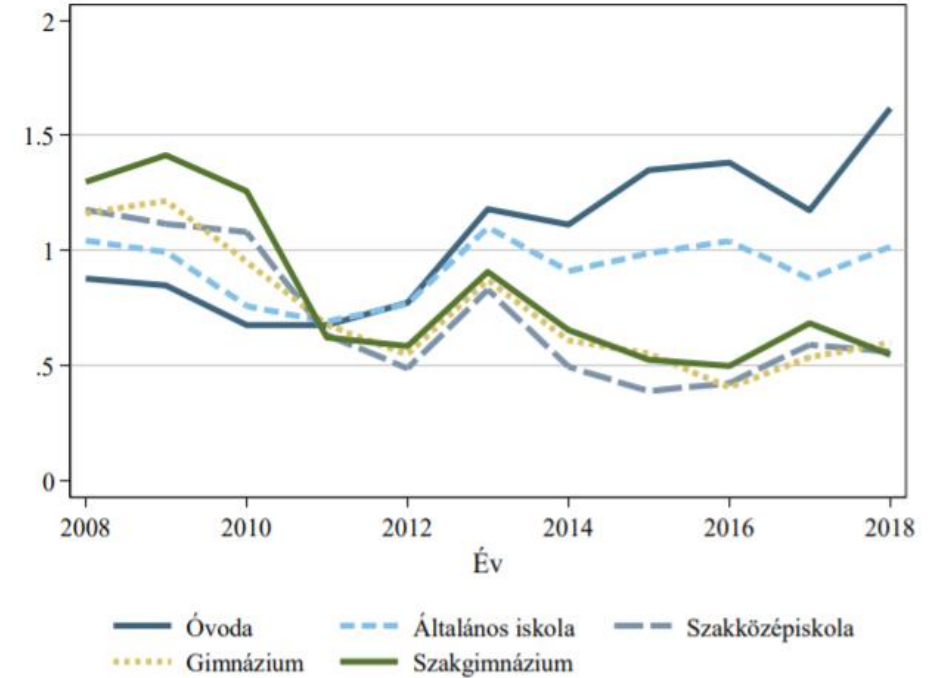
A szakképzett pedagógusok keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó diplomások keresetének százalékarányában

Az általános felvételi eljárásban pedagógusképzési területre felvételizők és felvételt nyertek (2010-2020)

ÉV	JELENTKEZŐK	FELVETTEK	BEKERÜLŐK ARÁNYA (%) (FELVETTEK/JELENTKEZŐK)
2010	15663	7469	47,68
2011	16246	7966	49,03
2012	13068	6470	49,51
2013	14225	7834	55,07
2014	17823	9234	51,81
2015	18810	9669	51,40
2016	20286	10167	50,12
2017	18183	9091	49,99
2018	17800	9288	52,18
2019	17394	8984	51,65
2020	11111	6426	57,83

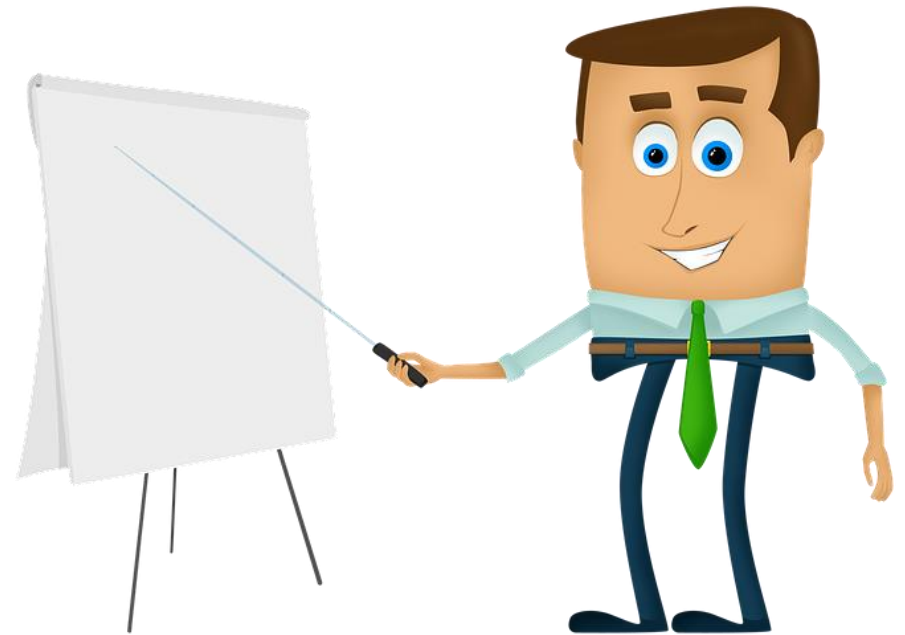
A pályakezdő pedagógusok aránya képzési típusonként

Hivatásmotiváció alatt azoknak a motivációs tényezőknek az összességét értjük, amelyek a nevelés-oktatás feladatát, mint személyes, belső elhívást percipiálják. Ide tartozik a nevelés hosszú távú társadalmi hatásának előtérbe helyezése, az elkötelezett közösségi szerepvállalás, a generációkon áthagyományozódó tudás továbbadásának belső indíttatása és a magas intenzitású érzelmi bevonódás.

Pályamotiváció a pedagóguspálya mint *szakma* választásához kapcsolódik. Ide soroljuk azokat a motívumokat, amelyek a pedagógus szerephez, az intézményes nevelés-oktatáshoz köthetők.

Első éves óvodapedagógus hallgatók hivatás- és pályamotivációja

A pedagógusjelöltek hivatás- és pályamotivációi kutatásának első lépéseként 2019/20-ban és 2020/21-ben felmérést végeztünk a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának első éves óvodapedagógus hallgatói (n=123) között. A hallgatók, akikkel a „Pedagógusattitűdök és etika – műhelymunka” tárgy oktatójaként találkoztunk, szemináriumi feladatként kötetlen (tematikus) reflektív pedagógiai esszéket írtak „Miért (nem) leszek óvodapedagógus?” címmel. Ezek kvalitatív, strukturált tartalmi elemzésével, manuális kódolással igyekeztünk feltárni azokat a hivatás- és pályamotivációs jellemzőket, amelyek a hallgatókat a képzésre való jelentkezésben befolyásolták. Kiemelt szempontként kezeltük a nappalis és levelezős hallgatók közötti különbségeket, azt vizsgálva, hogy utóbbiak élet- és munkatapasztalatuk révén mennyiben rendelkeznek eltérő motivációs bázissal.

Hipotézisek #1

- A pedagógusképzésre jelentkezők körében a *hivatásmotiváció* a döntő tényező, és a képzés során, majd a munkába állásnál sok esetben kiderül, hogy az erős hivatásmotiváció nem feltétlenül párosul a pályán való tényleges elhelyezkedéssel (*pályamotivációval*).
- A levelező munkarendben tanuló hallgatók pályamotivációja sokoldalúbb és kiérleltebb a nappalisokéinál, utóbbiak között hipotézisünk szerint több a nem kiforrott, naiv elképzelés a pedagógus pályáról, valamint, hogy
- A pedagógus pálya családbarát időbeosztása és változatossága a munkatapasztalattal döntően már rendelkező, sok esetben családos, levelező munkarendű hallgatók számára nagyobb motiváló erővel bír.

Végzős óvodapedagógus hallgatók hivatás- és pályamotivációja

A kutatás második szakaszában a pedagógiai esszék elemzésének eredményeit felhasználva kérdőíves felmérést végeztünk a KRE TFK végzős óvodapedagógus hallgatói között (n=50), elsősorban azt vizsgálva, hogy a képzés során a hallgatók hivatás- és pályamotivációs struktúrája változik-e.

Vizsgálatunkban a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának végzős óvodapedagógus hallgatói körében végeztünk kérdőíves felmérést 2021 márciusában. A kérdőívet 27 nappali és 23 levelező munkarendű, harmadéves óvodapedagógus hallgató töltötte ki.

A felmérésben az első éves hallgatók pedagógiai esszéiben felsorolt motivációs és demotivációs tényezőket szerepeltettük. Ezt követően arra kérdeztünk rá, hogy a hallgatók, ha újra pályát választanának, ismét az óvodapedagógus pályát választanák-e, illetve, hogy a végzettség megszerzése után óvodapedagógusként kívánnak-e elhelyezkedni.

Hipotézisek #2

- A válaszadók több érvet fognak megjelölni az óvodapedagógus hivatás mellett, mint a pálya ellen;
- A nappalis hallgatók számára a hivatás-, a levelezős hallgatók számára a pályamotiváció a fontosabb;
- A hallgatók többsége újra az óvodapedagógusi képzést választaná;
- A hallgatók kb. kétharmada kíván elhelyezkedni óvodapedagógusként az oklevél megszerzése után.

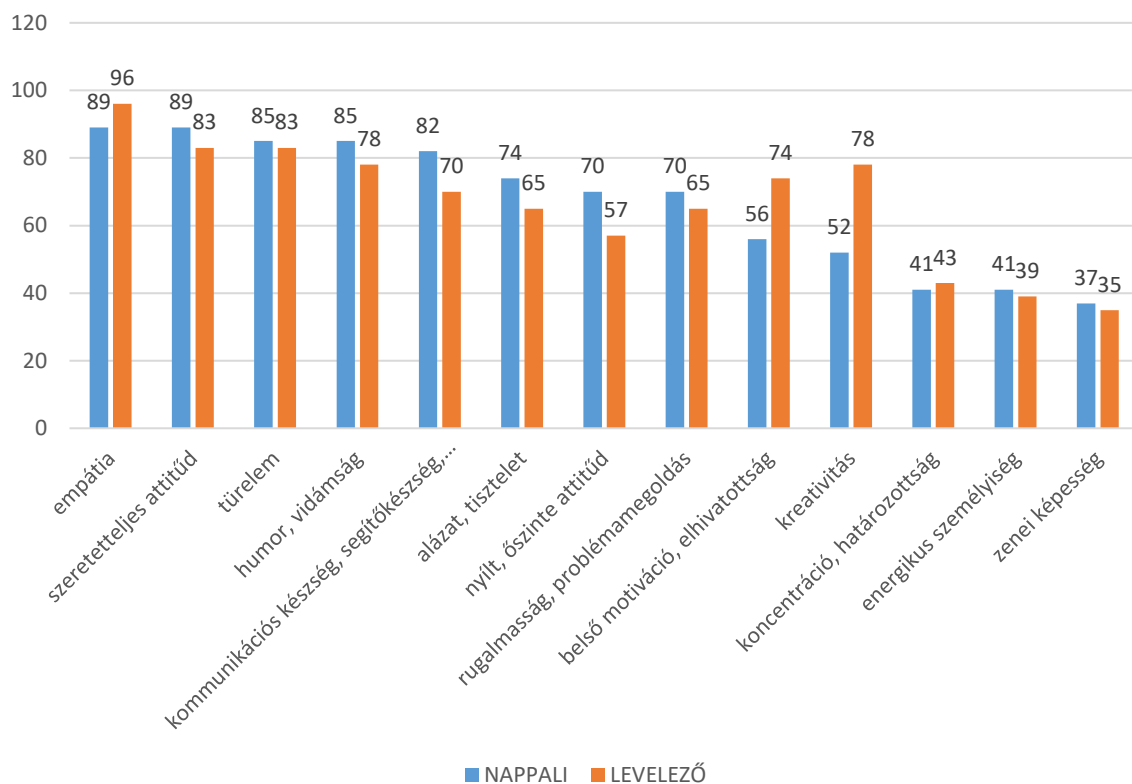

Hivatás- és pályamotivációs érvek említése a pedagógiai esszéekben

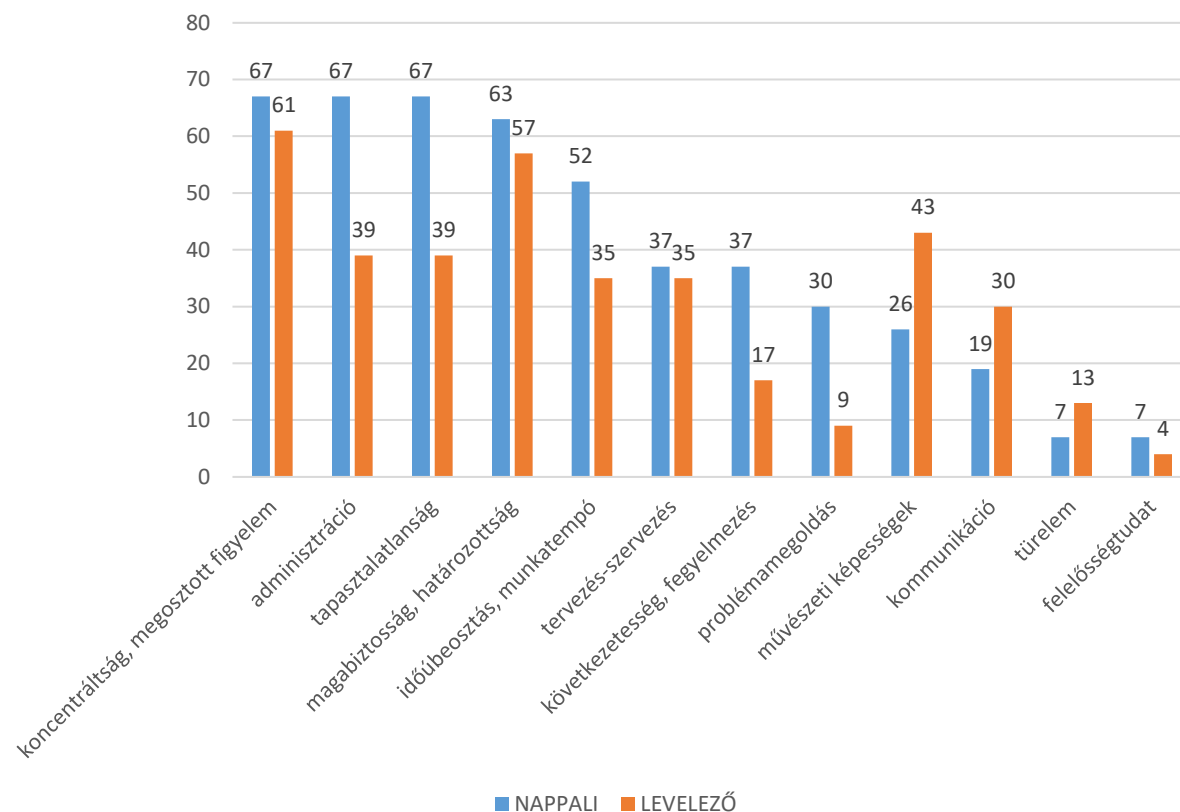
		HIVATÁSMOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK	PÁLYAMOTIVÁCIÓS TÉNYEZŐK
ÓVODAPEDAGÓGIA MELLETT SZÓL	NAPPALI	49 említés (75%)	11 említés (15%)
	LEVELEZŐ	48 említés (67%)	24 említés (33%)
ÓVODAPEDAGÓGIA ELLEN SZÓL	NAPPALI	11 említés (20%)	43 említés (80%)
	LEVELEZŐ	4 említés (19%)	17 említés (81%)

Hallgatók szakmai erősségei, fejlesztendő területei önbevallás alapján (relatív gyakoriság százalékban kifejezve)

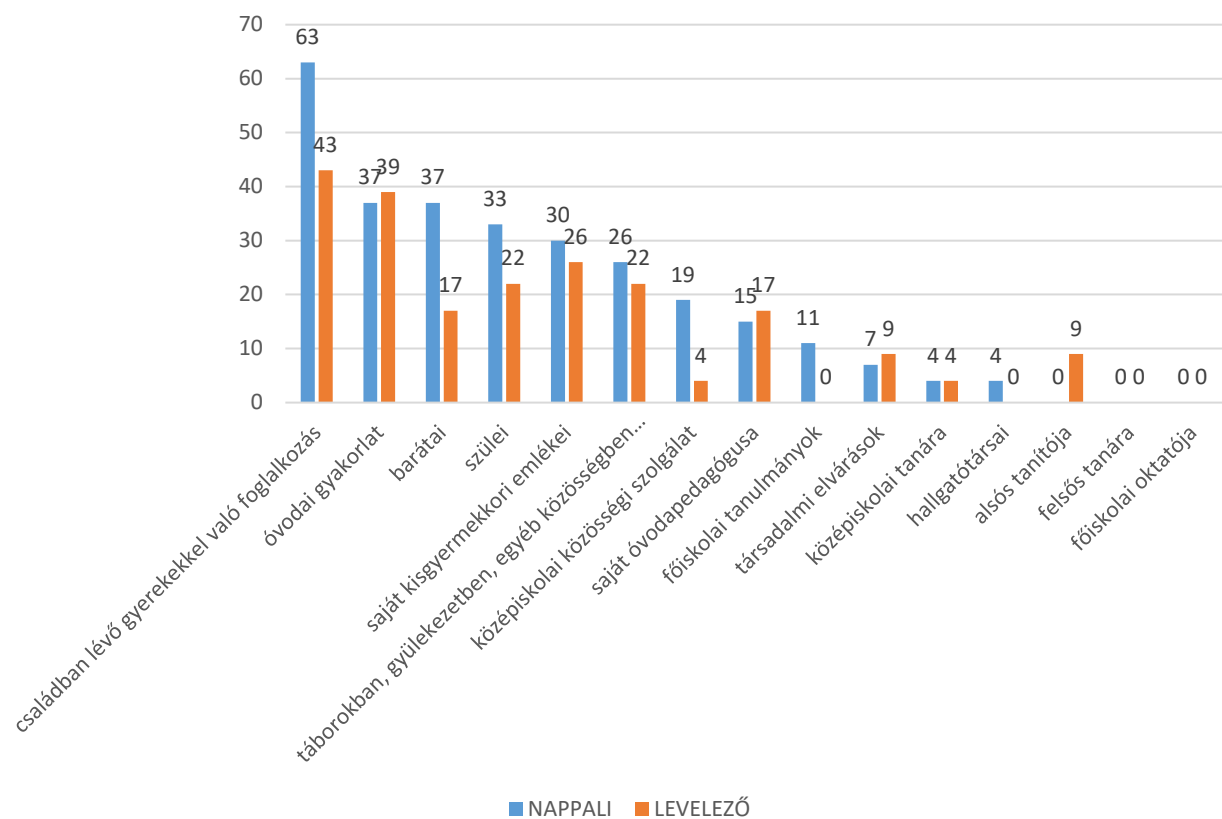
Az alábbiak közül melyeket tartja Ön személyes szakmai erősségének?

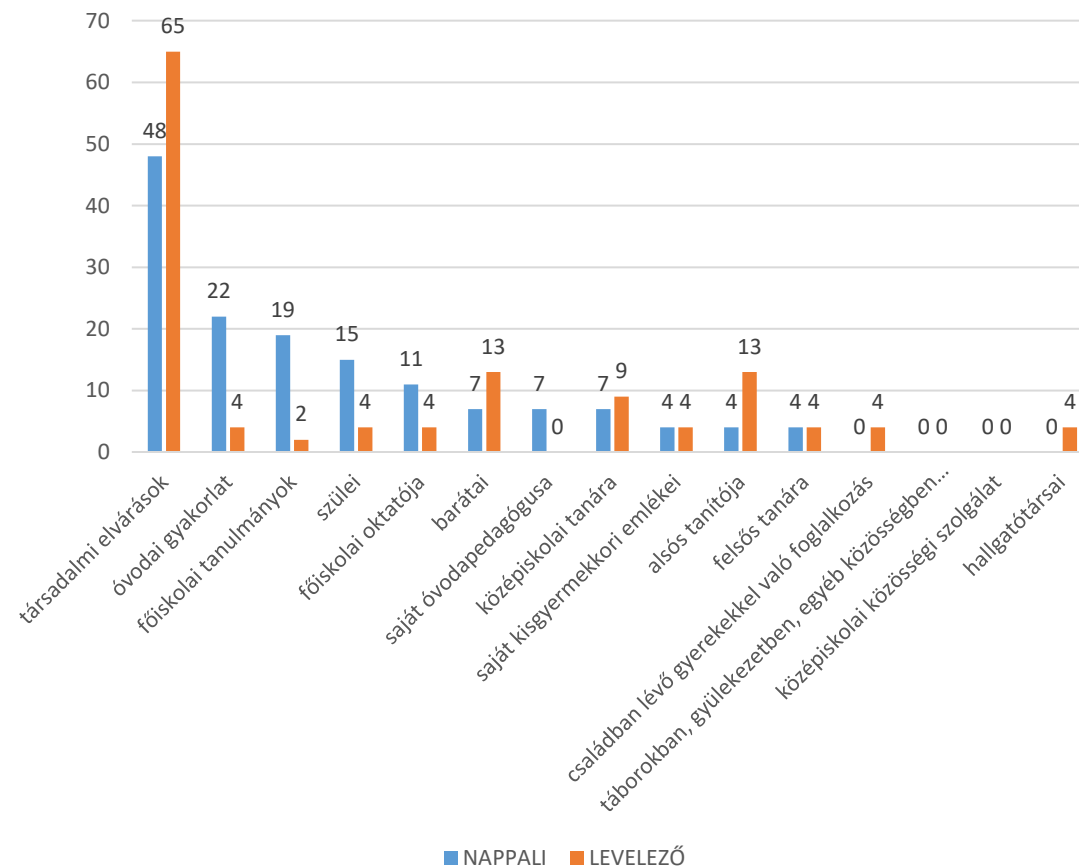
Az alábbiak közül melyeket tartja Ön személyes fejlesztendő területeinek?

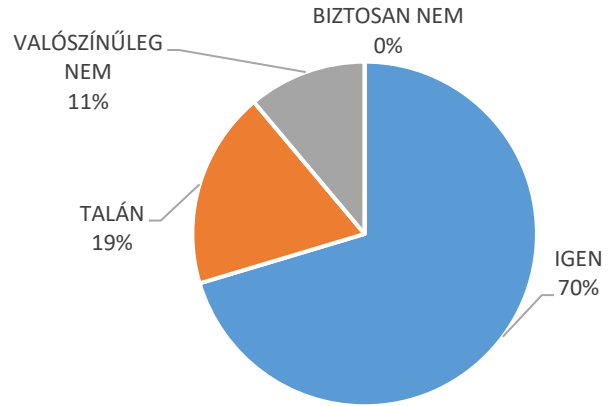
Az alábbiak közül ki/mi motiválta az óvodapedagógusi pálya választására?

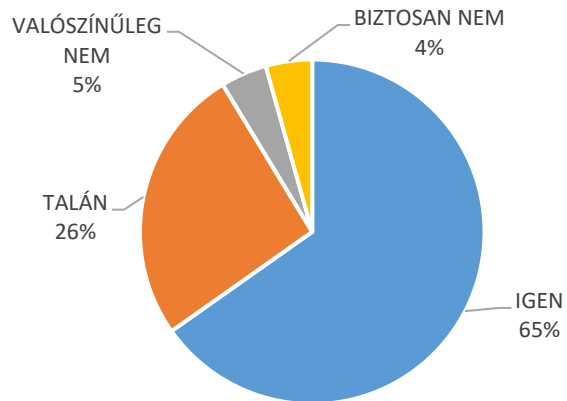
Az alábbiak közül ki/mi szolt az óvodapedagógus pálya választása ellen?

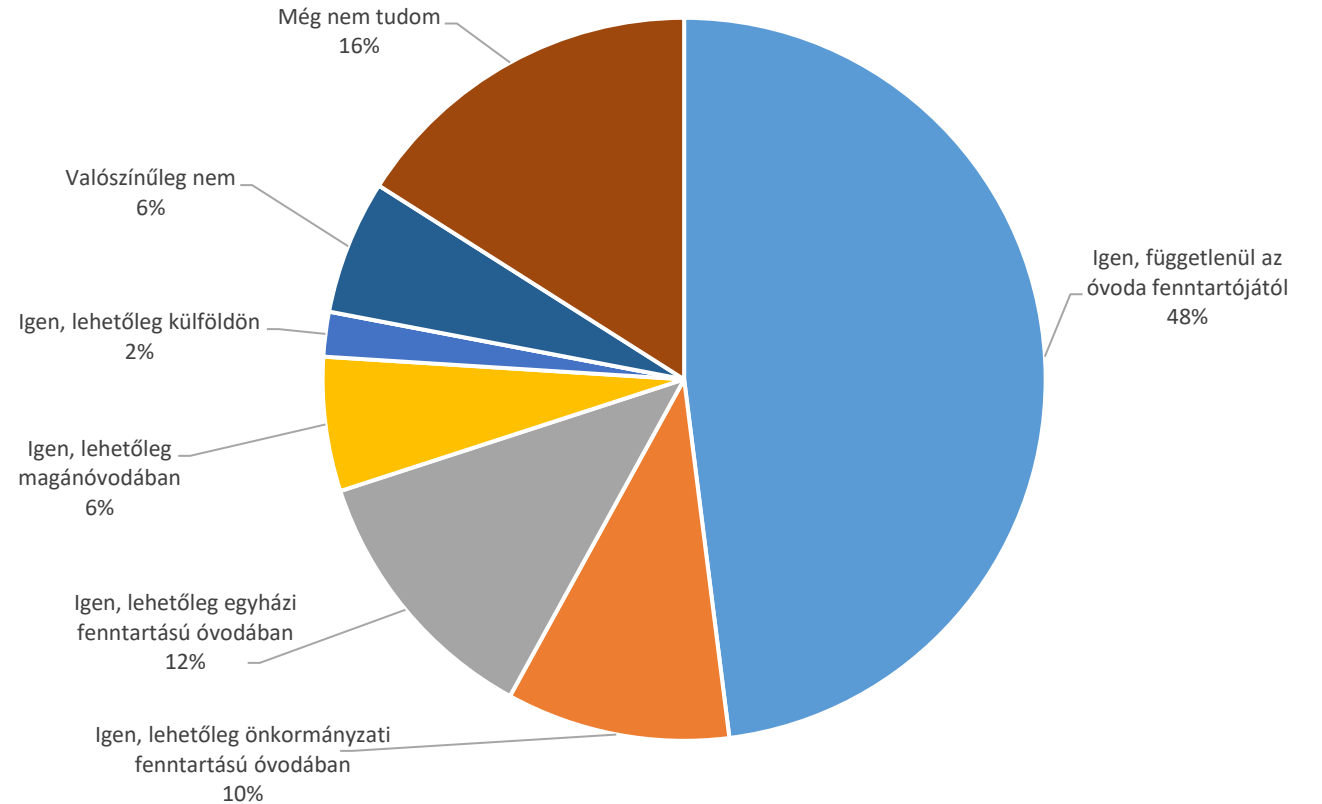
Ha újra pályát választana, ma is az óvodapedagógus szakra jelentkezne?

Ha újra pályát választana, ma is az óvodapedagógus szakra jelentkezne?

Diplomaszerzés után óvodapedagógusként kíván elhelyezkedni?

Kárpát-medencei magyar tanító szakos hallgatók hivatás- és pályamotivációja

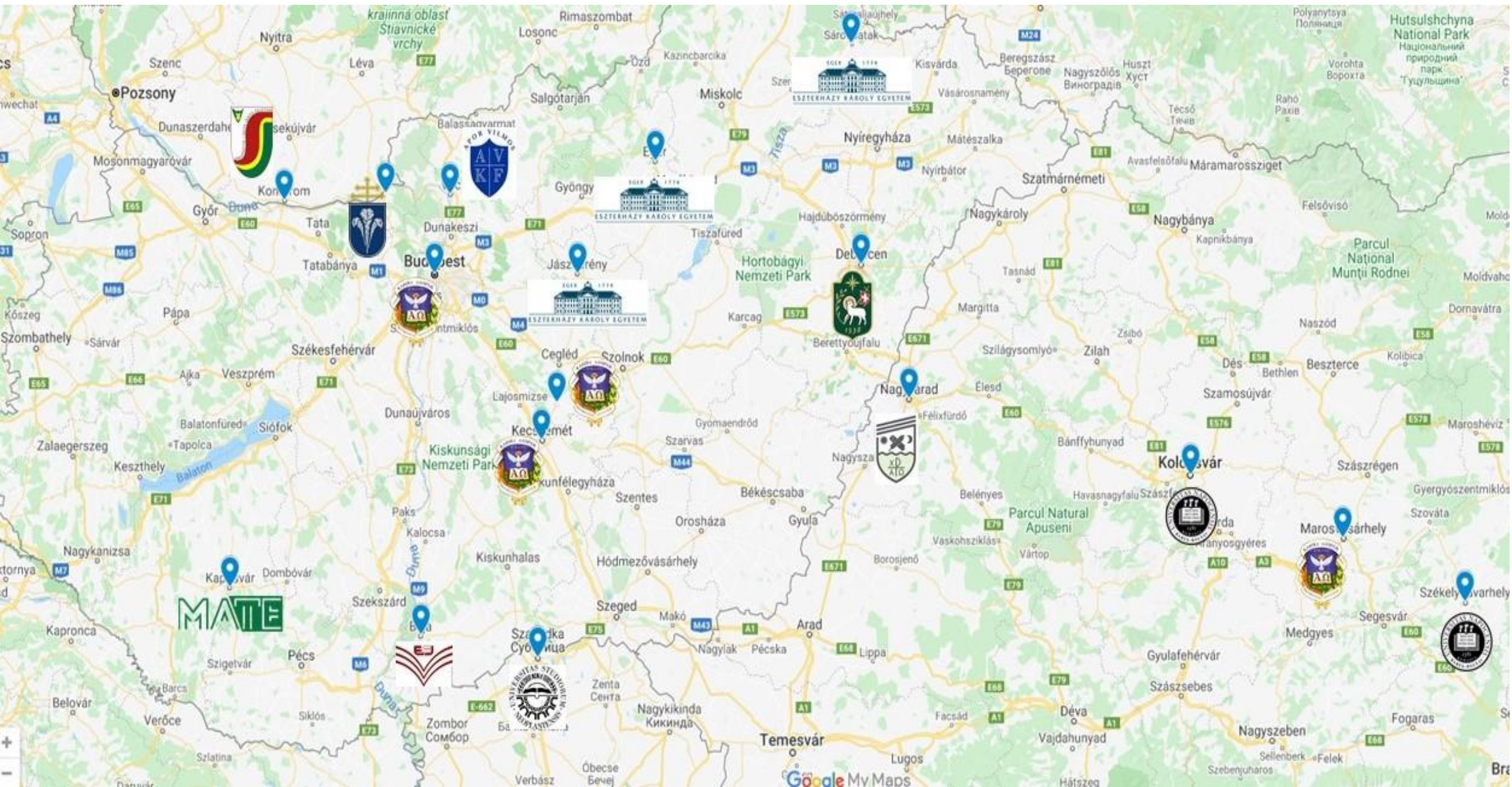
Harmadik kutatási fázisunkban 11 Kárpát-medencei magyar tanítóképző intézmény összesen 17 telephelyén végeztünk kérdőíves felmérést (n=589) a hallgatók hivatás- és pályamotivációját illetően. A válaszokat a felsőoktatási intézmény fenntartója (világi vagy egyházi), földrajzi helye (határon belüli vagy határon túli), illetve a hallgatók képzési pozíciója (évfolyama, munkarendje) alapján is leválogattuk és elemeztük.

Mérőeszközünk a FIT-Choice (Factors Influencing Teaching Choice Scale) skála adaptált változata. Az így összeállított kérdéssor pálya- illetve hivatásmotivációra vonatkozó itemjeinek meghatározására fókuszcsoportot hoztunk létre, melynek tagja volt pedagógusképzős hallgató, pedagógusképzésben foglalkoztatott oktató, gyakorló pedagógus, pályaelhagyó pedagógus és nem pedagógus értelmiségi. A fókuszcsoport véleményének figyelembevételével az összesen 38 itemből 17-et hivatásmotivációs, 18-at pályamotivációs elemként kezelünk, 3 item nem volt besorolható.

Hipotézisek #3

- A hallgatók körében a hivatásmotiváció értéke erősebb a pályamotivációénál;
- Az egyházi felsőoktatásban tanulók hivatásmotivációja erősebb a világi képzésben résztvevőkénél, körükben a hivatás- és pályamotiváció különbsége is nagyobb;
- A határon túli intézményekben a magyar nyelvű (kisebbségi) pedagógusképzésben tanulók esetében a hivatásmotiváció szerepe erősebb a mai Magyarországon tanulókénál, körükben a hivatás- és pályamotiváció különbsége is nagyobb;
- A végzős évfolyamokon tanuló hallgatók pályamotivációja erősebb az első éves hallgatókénál, ami közvetett bizonyítéka lehet a felsőoktatási intézmények eredményes pályaszocializációs tevékenységének;
- A levelező munkarendben tanuló hallgatók pályamotivációja erősebb a nappalisokénál, utóbbiak között több a nem kiforrott, naiv elképzelés a pedagógus pályáról. Ezzel kapcsolatban feltételezzük, hogy a pedagógus pálya családbarát időbeosztása és változatossága a munkatapasztalattal döntően már rendelkező, sok esetben családos, levelező munkarendű hallgatók számára nagyobb motiváló erővel bír.

Magyarországi és határon túli intézmények hallgatói

A legnagyobb eltérések a magyarországi és a határon túli hallgatók eredményei között a hivatásmotiváció területén

ITEM	MAGYARORSZÁGIÁK ÁTLAGA (SZÓRÁSA)	HATÁRON TÚLIAK ÁTLAGA (SZÓRÁSA)
A tanítás érzelmileg megterhelő.	3,373 (,6822)	3,035 (,7292)
A tanítás révén visszaadhat a társadalomnak abból, amit kapott.	2,785 (,9792)	2,980 (,8306)
Rendelkezik a jó tanító tulajdonságaival.	3,312 (,5860)	3,148 (,5272)
A tanítás lehetővé teszi, hogy segítse a szociálisan hátrányos helyzetű gyerekeket.	3,013 (,9322)	3,157 (,7271)

A legnagyobb eltérések a magyarországi és a határon túli hallgatók eredményei között a pályamotiváció területén

	Magyarország	Kárpát-medence
HIVATÁSMOTIVÁCIÓ	3,225	3,246
PÁLYAMOTIVÁCIÓ	2,21	2,441

ITEM	MAGYARORSZÁGIÁK ÁTLAGA (SZÓRÁSA)	HATÁRON TÚLIAK ÁTLAGA (SZÓRÁSA)
A tanítás jól fizetett szakma.	1,358 (,5636)	2,566 (,7695)
A pedagógusok jó fizetést kapnak.	1,355 (,5675)	2,490 (,7523)
A tanítás egy megbecsült szakma.	1,841 (,8041)	2,677 (,7912)
A pedagógusok a társadalom által megbecsültnek érzik magukat.	1,742 (,7177)	2,495 (,7455)

Egyházi és világi fenntartású intézmények hallgatói

Hivatás- és pályamotiváció különbsége a Kárpát-medencei egyházi és világi fenntartású intézmények hallgatói között

	EGYHÁZI HALLGATÓK		VILÁGI HALLGATÓK	
	ÁTLAG	SZÓRÁS	ÁTLAG	SZÓRÁS
Hivatásmotiváció	3,251	,731	3,219	,727
Pályamotiváció	2,223	,781	2,334	,829
Elemszám	246		343	

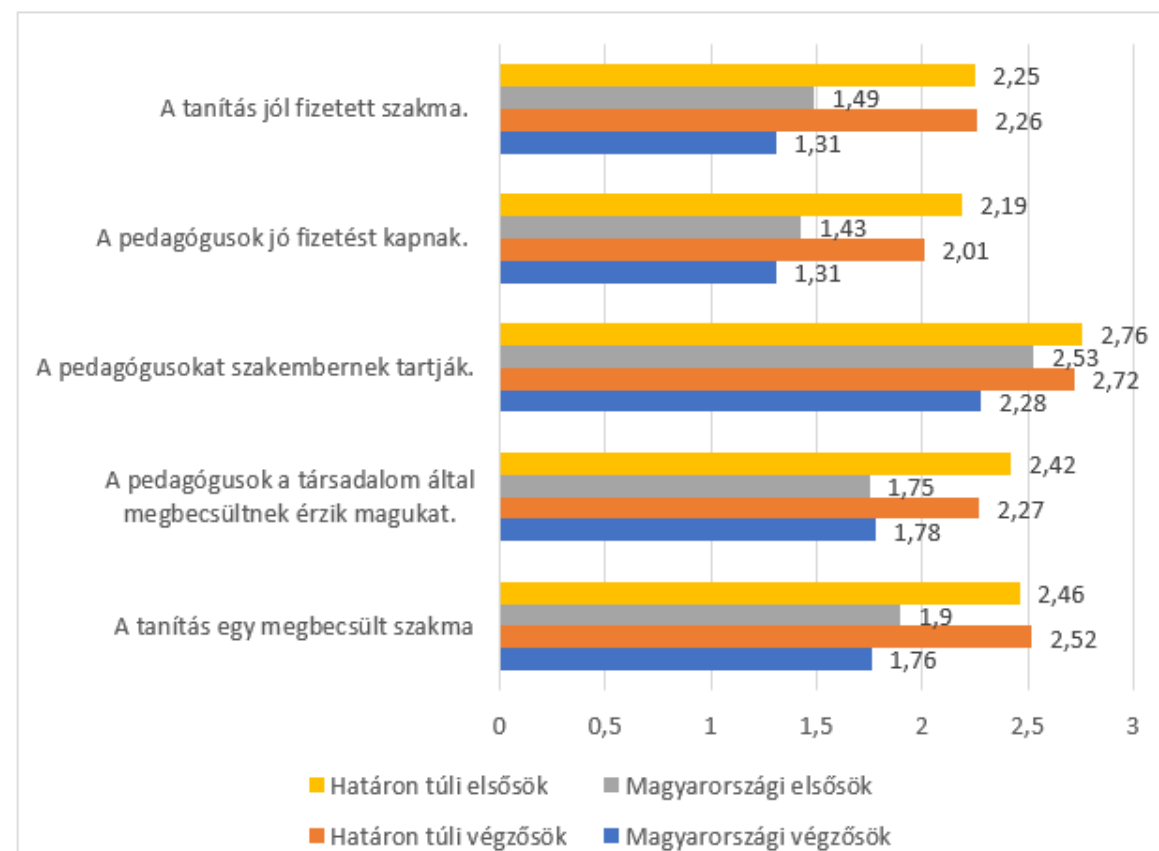
Hivatás- és pályamotiváció különbsége a magyarországi egyházi és világi fenntartású intézmények hallgatói között

	EGYHÁZI HALLGATÓK		VILÁGI HALLGATÓK	
	ÁTLAG	SZÓRÁS	ÁTLAG	SZÓRÁS
Hivatásmotiváció	3,2456	,3245	3,1983	,3744
Pályamotiváció	2,1986	,3371	2,2255	,3583
Elemszám	222		343	

Hallgatók a képzés különböző szinterein

A pedagógus pálya társadalmi és egzisztenciális presztízsére vonatkozó kérdések megítélése az elsős és végzős hallgatók körében (a magyarországi és a határon túli minta összevetésében)

	Elsős	Végzős	Nappali	Levelező
HIVATÁSMOTIVÁCIÓ	3,233	3,201	3,239	3,22
PÁLYAMOTIVÁCIÓ	2,4	2,2	2,32	2,23

Szakvizsgára készülő diplomás pedagógusok hivatás- és pályamotivációja

Kutatásunk végén kontrollként megvizsgáltuk, hogy a felsőoktatásból való kilépéskor mért motivációk mennyire jellemzik a pályán lévőket. Erre a kontrollvizsgálatra a Károli Gáspár Református Egyetem pedagógus szakvizsgát adó továbbképzésének hallgatóit választottuk ki (n=20), és körükben is felvettük a FIT-Choice Scale adaptált kérdőívét. Eredményeiket összevetettük a végzős óvodapedagógus és tanító hallgatók eredményeivel, így képet alkotva arról, hogy a diplomaszerezés után mennyiben és hogyan változik a pedagógusok hivatás- és pályamotivációja.

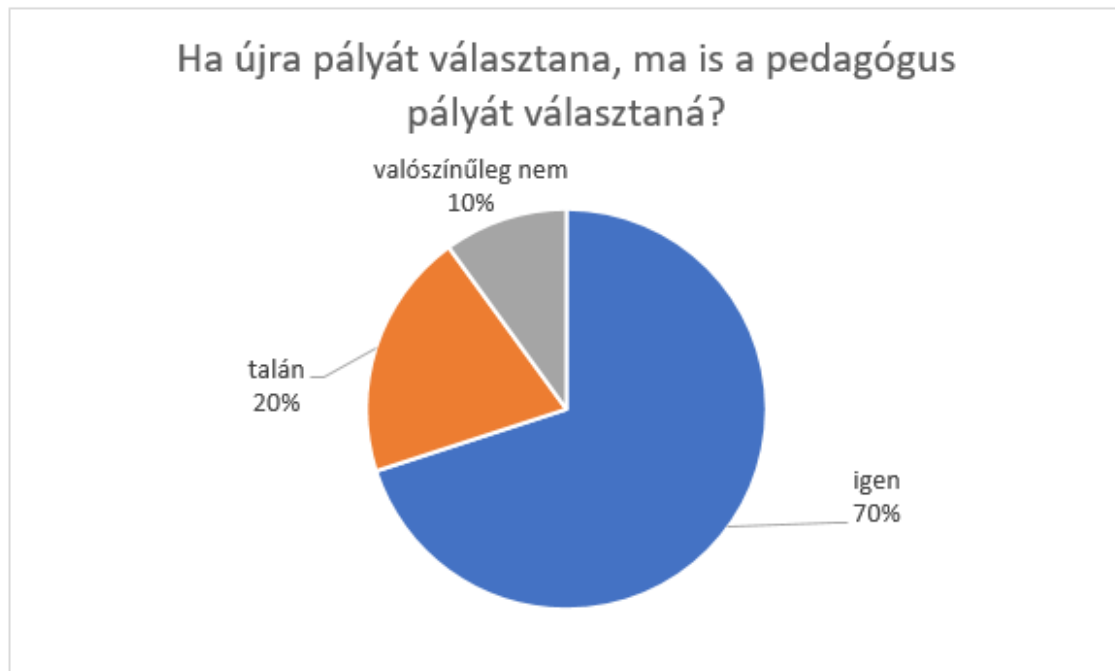
Hipotézisek #4

A pályán eltöltött idő hatására a hivatásmotiváció változatlanul fennmarad, a pályamotiváció pedig némileg erősödik, hiszen azok, akik nem találták meg a számításukat a pedagóguspályán, időközben elhagyják azt.

Pályaválasztás beválása a szakvizsgára készülő gyakorló pedagógusok körében

A legmagasabb és legalacsonyabb értéket elért itemek a szakvizsgára készülő gyakorló pedagógusok eredményei között a pályamotiváció területén

ITEM	ÁTLAG (SZÓRÁS)
A pedagógusok munkaterhelése nagy.	3,750 (,550)
A pedagógusoknak magas szintű gyakorlati ismeretekre van szükségük.	3,750 (,444)
A pedagógusi munka magas szintű szaktudást igényel.	3,650 (,489)
A pedagógusok a társadalom által megbecsültnek érzik magukat.	1,350 (,489)
Nem vették fel az első helyen megjelölt helyre.	1,150 (,489)
A pedagógusképzést végső megoldásként választotta.	1,100 (,308)

Összegzés (helyett)

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Károli Gáspár Református Egyetem
Pedagógiai Kar

Dr. Szontagh Pál
főiskolai docens
szontagh.pal@kre.hu